

Az anyanyelv a legszebb örökségünk

Pedagógusnapi beszélgetés Kreiszer Erzsébet igazgatóval

Betöltöttük a hozzánk fűzött reményeket... Talán mindannyian elmondhatjuk ezt magunkról, akik 1981-ben **Lunczer Teréz** tanárnő tanítványaként érettségiztünk a Kossuth Lajos Gimnázium német nemzetiségi osztályában. Azok mindenképpen, akik a kétnyelvű érettségi bizonyítvánnyal nemzetiségi pedagógusi pályára készülve tanultak tovább, majd hazatérve saját egykori iskolájukban vagy más nemzetiségi területen adták tovább, amit kaptak. Mottóként ezt a Josef Kanter-versrészletet láttuk négy éven keresztül piros betűvel az osztálytermünkben a tábla fölött: „Das schönste, was wir uns erhalten: / die Muttersprache ist es doch. / In Ehren wollen wir sie stets gestalten / und weitergeben noch und noch.” És nemcsak az emlékezetbe ivódtak be ezek a sorok, hanem a szívekbe is, különösen azokéba, akikébe már iskolakezdés előtt beültette a család a nemzeti nyelv és kultúra gyökereit. Pedagógusnap alkalmából **Kreiszer Erzsébet**tal, a soroksári Grassalkovich Antal Általános Iskola igazgatónőjével beszélgetünk a nemzetiségi pedagóguspálya szépségeiről, nehézségeiről, eredményességéről és jövőjéről, a pályakezdről, küzdésről, kitartásról, lelkesedésről és a folytonos megújulás szükségességéről.

Harmincnyolc évvel a gimnáziumi évek befejezése után ülünk most egymással szemben az igazgatói szobában. Mi, akik valaha padtársak voltunk, az asztal középvonalát ceruzával meghúzva, hogy egyikünk se terjeszkedjen a másik felére.

– Különböző általános iskolából jöttünk, és bár négy évig padtársak voltunk, a gimis éveket megelőző időről akkor keveset beszélgettünk, csak arra emlékszem, hogy anyukádat és apukádat is Kreiszernek hívták.

– Pontosan, és ebben semmi rendkívüli nincsen Taksonyban, ahol születtem, és ma is élek. Nálunk ugyanis a községben rengeteg Kreiszer él, akik nem állnak rokonságban egymással. Ahhoz, hogy megkülönböztessék, melyik Kreiszerrel van szó, az azonos vezetéknevhez ragadványneveket fűztek. Így például édesanyám az egyik Krescencia nevű női felmenője után elnevezett Cécé Kreiszer családból való volt, édesapám pedig a Hamártli Kreiszer családból jött, de ennek a megkülönböztető névnek az eredetére vagy jelentésére már nem is emlékszem. Otthon taksonyi dialektusban beszélgettünk. Csak az óvoda utolsó évében, majd az általános iskolában kezdtem magyarul megszólalni, szüleim egymás közt egészen halálukig a sváb anyanyelvükön beszéltek. A taksonyi általános iskola nemzetiségi osztályába jártam. Felső tagozatosként rendszeresen részt vettünk nyelvi versenyeken. Hetedik-nyolcadik osztályban bejutottam a német nemzetiségi országos versenyre, amit akkor a békéscsabai szlovák iskolában rendeztek. Ott találkoztam több későbbi gimis osztálytársunkkal, akik Sopronból, Leányvárról, Rábfüzesről szintén nemzetiségi osztályokból érkeztek, és az első tíz helyezett jutalmaként együtt nyaraltunk Zánkán.

– A gimnázium német nemzetiségi osztályában többen azért is ismerték már egymást korábról, mert egy-egy sváb területről, egy faluból érkeztek. Kezdetben kisebb csoportokat alkottak a kollégisták és a bejárók, akik azokon a településeken – Taksonyban, Dunaharaszton, Leányváron – laktak, ahonnan a pesterszabati iskola napi közlekedéssel

elérhető volt. Az évek alatt összerázódott a társaság, majd érettségi után ismét szétszétlétünk. Veled mi történt az érettségi után?

– Akkor csak Pécsen indult nemzetiségi szak a felsőoktatásban, és a párválasztásra is gondolva nem akartam több évig ilyen távolra kerülni, ezért az ELTE biológia-földrajz szakán tanultam tovább, és 1985-ben biológia-földrajz szakos tanárként kezdtem dolgozni itt, Soroksáron, az akkor még Zalka Máté Általános Iskolában. Innen mentem gyesre, majd ide jöttem vissza, és közben a tanulást sem hagytam abba,

elvégeztem a német nemzetiségi szakot és a közoktatási vezetői továbbképzést. Az iskolában 1986-ban indult nemzetiségi két tannyelvű oktatás. A gyesről visszatérve kezdtem az alsó tagozatban németül természetismeretet tanítani, akkor még taneszköz nélkül, teljesen saját erőből. Ez volt az első évfolyam, amelyik már a felsőben németül kezdte a biológiát tanulni, velük folyt a két tannyelvű nemzetiségi program kidolgozása.

Az igazgatónő megbízott a helyettesi munkával. Nagy feladat volt ez számomra huszonnyolc évesen, de ő látta az aktivitásomat – képeztem magam, munkaközösség-vezető, vöröskeresztes tanár voltam – és folyamatosan mellettem állt. Támogatott, bevezetett minden feladatba, egyszóval mire nyugdíjba ment, mindent átadott, gyakorlatilag kiképzett utódául. Igazgatóhelyettesként 2006-ig a felső tagozatot veztettem, és ez jó tanulóidőként szolgált az ezt követő igazgatóshoz.

Ezekben az években kezdtem egyre inkább értékelni mindazt, amit valaha a gimnáziumban és az osztályfőnökümtől kaptam. Tapasztaltam, milyen biztos alapot és háttérrel jelent, lehet rá építeni. A valamikori osztályfőnökünk következő osztályai-ban végzett kollégákkal, jól tudunk együtt dolgozni,

azonos módszerrel nevelkedvén, értjük egymást. Így utólag még inkább tudatosul bennem, valóban mennyire meghatározó volt az a gimnáziumi négy év.

– Az első munkahelyeden dolgozol harmincnégy éve. Ez alatt rengeteg változás történt az iskola életében és a magadéban is. Az egykori „Zalkából” az ének-zene tagozat mellett német nemzetiségi két tannyelvű és német nemzetiségi nyelvoktató osztályokkal működő „Grassi”, az Oktatási Hivatal Bázisintézménye lett. 2003-tól nemzetiségi közoktatási szakértő, 2006-tól az iskola igazgatója vagy, most intézményvezető, tanfelügyelő, 2015-től minősítő mesterpedagógus és – amire a legbüszkébb vagy – 1999-ben elsőként kaptad meg a Fővárosi Német Önkormányzat az „Év némettanára” díját. Mi ad lendületet mai napig ehhez a kitartó munkához?

– Az igyekezet, a szorgalom, az igényesség talán „von Haus aus” is jön, a gimnáziumban osztályfőnökünk, Lunczer Teréz a következetes, mindig még egy lépcsőfokkal feljebb küldő, csak a legtökéletesebbet elfogadó pedagógus képét hagyta ránk. Mindez azonban csak a háttér volt, valójában folyamatosan adódtak azok a helyzetek, elvárások, amiknek eleget kellett tenni. Újabb és újabb kihívások az oktatási rendszer változásai révén is rendre adódnak, de az évek során a körülmények mellett a szülők elvárásai is változtak. Jó PR-munka is szükséges volt ahhoz, hogy az iskolánk népszerű és eredményes legyen a fenntartók, szülők, munkatársak és a gyerekek számára is. Mindig hozzá kell tenni valamit az előző célkitűzésekhez. Egy időben például a szülők inkább az angolt kezdték előtérbe helyezni, és még ma is sokakat meg kell győzni arról, hogy miért németet tanuljon a gyerek. Az iskolánk azonban jó eredményeket ér el a programjával, s ennek köszönhetően ma már népszerű is. Harmincfős osztályokkal indulunk, és kevesen mennek el, csak egy-két gyerek, négy-, illetve hatosztályos gimnáziumba, mert szülők és gyerekek számára is meggyőző az a nyelvtudásszint, ami nálunk elérhető a nyolcadik osztály végére. Ha azonban ez a tanulás megszakad, veszendőbe megy a befektetett energia, mert más iskolában nem ezen a szinten tudja folytatni a gyerek a nyelvtanulást.

– Jövőre már középfokú nyelvvizsga kell az egyetemi felvételihez, és valóban az angol a legkeresettebb nyelv a

munkaerőpiacon is. Hogyan hatnak ezek a tények az általános iskolai nyelvoktatásra?

– A nemzetiségi két tannyelvű oktatás több szempontból is sajátos többletet nyújt. Legfontosabb talán az, hogy az így megtanult nyelv nem célja, hanem eszköze lesz a tanulásnak. Meggyőző a szülők számára az, amikor rákérdezek egy-egy konkrét ismeretre, amit valamikor az egyik tantárgyból tanulunk. Persze legtöbb esetben nem emlékszünk rá. A tárgyi ismeret kiesik az emlékezetből, de ettől még az a nyelv, amelyiken az adott tantárgyat tanultuk, megmarad. A legtöbb nyelvi órát a nemzetiségi két tannyelvű oktatás adja, de a hatékonysága is nagyobb azáltal, hogy a német- és magyarórákon kívül a heti óraszám fele német nyelvű. Németórán tanulják, a többi órán használják a gyerekek a német nyelvet, az aktív és passzív nyelvtudást egyaránt fejlesztve. Alsó tagozatban ez azt jelenti, hogy a németül zajló ének-rajz-, technika- és testnevelésórán elsősorban a passzív szókincs gyarapszik, de a természetismeret- és népismeret órán már aktívan kell használni a nyelvet, németórán pedig közvetlenül nyelvtanulás folyik, felsőben pedig a biológia, földrajz és történelem is kétnyelvű.

Körzeties iskolaként nincs felvételi az első osztályba, de a negyedik osztály végén tartunk egy szűrést. Felső tagozaton az osztályok egyik csoportjában folytatódik a kéttannyelvű oktatás, a másik csoportban a nyelvoktató programot vezetjük be. Ez utóbbi azt jelenti, hogy a tantárgyakat magyarul tanulják a gyerekek, a németet heti öt órában, s ehhez jön még a német nyelvű népismeretóra. Mindkét osztályban, de a kéttannyelvű csoportokban különösen nagy esély van arra, hogy nyolcadik osztály után képesek a gyerekek egy B1 DSD nyelvvizsgát tenni. 2011-óta DSD vizsgáztató központ vagyunk. A kétnyelvű programban tanulók száz százaléka sikeres vizsgát tesz. A nyelvoktató csoportokból a tanulók fele tesz szert B1 szintű nyelvtudásra. Persze akik nyolcadik után német két tannyelvűbe vagy a DNG-be (Német Nemzetiségi Gimnázium) mennek tovább – évente nyolc-kilenc tanuló –, azok a tudásuknak megfelelő szinten folytatják a nyelvtanulást. Azokat a tanulókat, akik viszont más jellegű középiskolába iratkoznak be, nagyon szoktam biztatni, hogy tegyék le az állami B2 nyelvvizsgát, hogy ezzel az eredménnyel zárják az általánost.

Felső tagozaton kezdődik a második idegen nyelv, az angol tanítása. Az a tapasztalat, hogy akik először németet tanultak, azoknak könnyebben megy az angol, tehát az erősebb német nyelvtudás ehhez is jó alap. A nemzetiségi programmal biztosabb a siker úgy a nyelvvizsga, mint az angol nyelvtanulás terén.

– *Ilyen eredmények reményében, gondolom, szívesen hozzák ide a szülők a gyerekeket. De mennyire kötődnek ma a családok a nemzetiségi gyökerekhez? Van még olyan család, ahol otthon is beszélnek a nyelvjárásról?*

– A hozzánk jelentkezők mintegy negyede sváb származású, de az már nagyon ritka, egy-két családban fordul csak elő, hogy otthon nyelvjárásban beszélnek, és ezeknél is elsősorban a nagy- és dédszülők őrzik a nyelvet. A családi múltról, mesterségekről, a környék helyszíneiről persze lehet beszélgetni magyarul is. Az iskolai népismeretóra éppen azt a célt szolgálja, hogy a nyelv mellett a hagyományokat, népszokásokat is megismerjék tanulónk, és ezáltal fennmaradjon a kultúra. Nagyon sok népismeretórát a közeli soroksári tájházban tartunk meg, a tanórák keretei közül kilépve pedig szinte minden hónapban van olyan iskolai program, amelyen egy-egy ünnepet a hagyományoknak megfelelően tartunk meg. Szeptemberben Szent Mihály-nap tájképek az Erntedankfest, aztán hónapról hónapra haladva következik Martinstag, Advent, Fasching, Karwoche, Ostern a hozzájuk kötődő énekekkel, játékokkal. A felsősökkel megemlékezünk a történelmi eseményekről is, például a betelepítés és a kitelepítés évfordulójáról. A kollégák között is vannak nemzetiségi származásúak, ők is hozzák a taksonyi, haraszti, csolnoki, hartai hagyományokat, ez színesíti, gazdagítja a soroksári iskola nemzetiségi jellegét. Minden évben megtartjuk a népviselet napját, amikor akár a szokásos öltözék mellé szabadon fel lehet venni egy-egy népviseleti ruhadarabot, de a TrachtTag mellett a Grassi-gála és a ballagás is olyan alkalom nálunk, ami népviseletben zajlik. Ezekhez az iskola biztosítja a ruhákat, az évek során ugyanis gazdag jelmeztárat építettünk ki.

– *Az eredményekhez bizonyosan fáradságos út vezetett, és nyilván most is van mivel küzdeni. Mit érzel, az öröm vagy a küzdelem van túlsúlyban?*

– Amikor éppen valamilyen megoldhatatlannak látszó feladattal küzdök, akkor nyilván az köt le, és borús a fejem fölött az ég. Előfordul, hogy hiányoznak a megfelelő tankönyvek vagy az átdolgozás nyomán a hozzájuk tartozó munkafüzetek, tanári segédkönyvek. Fénymásolással kell megoldanunk a hiányt. Sajnos a nemzetiségi tankönyvek egy része nem túlságosan szép, színes és színvonalas, hiányoznak belőlük a friss témák. Sok többletmunkát ró a pedagógusokra a kreatív eszközök létrehozása. A szerzők könyveikben többnyire saját régiójuk szókincsét használják, ami sok esetben eltér egy másik térségtől. Nagyon hiányoznak az interaktív tan-

anyagok. A külföldön beszerezhető digitális anyagokról pénz hiányában csak álmodozhattunk.

A kezdeti hiányosságokból, vagyis inkább a megoldásainkból azonban egy olyan programot dolgoztunk ki, amit most bázisiskolaként tudunk bemutatni. Sok iskola működik már a mi programunkkal. Több nemzetiségi iskola programját szakértettem, tartjuk a kapcsolatot velük, közös műhelymunka folyik, és így mindenki gazdagodik valamivel. Új tapasztalatot, módszereket ismerhetnek meg a kollégák. Bemutatunk például egy elsős természetismeret- vagy népismeretórát, majd egy nyolcadikost: ilyenkor mérhető a haladás, látványos, hogy honnan hová lehet eljutni a programmal. Bázisiskolaként egyébként szeptembertől részt veszünk a német nemzetiségi szakirányú felsőoktatási képzésben is.

Nagyon örülök, hogy nálunk nincs pedagógushiány. Tizenkilenc németes pedagógus dolgozik teammunkában. A napköziben is van németül tudó pedagógus. Mivel a németórákat csoportbontásban szervezzük, ezért az egy évfolyamon tanítók – gyakran négy németes tanító és tanár – szorosan együttműködnek, ötletekkel, tapasztalatokkal segítik egymást. A szakmai sikerek mellett pedig minden nemzetiségi pedagógusnak jól jött a nemzetiségi pótlék megemlése, ami remélhetőleg a jövőben is hozzájárul ahhoz, hogy kellő számú és elkötelezett pedagógus dolgozzon ezen a területen.

Diákjaink jól szerepelnek a nemzetiségi nyelvi és szavalóversenyeken, bizonyítva, hogy erős a tehetséggondozásunk. A jó eredmények elérése nemcsak nyelvi területen fontos, hanem a matematika és magyar tárgyaknál is, mert ezekből felvételiznek a gyerekek a középiskolába. A nemzetiségi és két tannyelvű gimnázium mellett minden évben többen mennek Budapest legjobb gimnáziumainak valamelyikébe.

– *Jó lehet idejárni, ezt érzem a beszélgetés végén. Gratulálunk a több mint három évtizedes munkához, az eredményekhez. Sok erőt kívánunk a következő évekre is, hiszen mindig folytatódik, és el is kezdődik valami újabb projekt. Hajrá „Grassi”!*

Balányi Klára

